

Škole vsak četrtek in
vaja s poštno vred ali
v Mariboru s poštnim
dom za celo leto 12 din.,
pol leta 7 din., četrt leta
4 din. Izven Jugoslavije
25 din. Naročila se pošlje
na upravnico "Sloven-
skega Gospodarja" v Mari-
boru, Koroška cesta št. 5.
List se dopolnjuje do ad-
povedi. Naročnika se pla-
čuje v naprej.
Telefon Interurbani št. 113.

Posamezna številka stane 2 kreni ali 50 para.

Polnletni v državi SHS pavlovan.

Uredništvo: Koroška cesta
št. 5, Rokopis se ne vra-
čajo. Upraviščno spreje-
ma naročila, inserate, re-
klamacije. Cene insera-
tov po dogovoru. Za več-
kratne oglaševanje pri-
pusti. Nezaprije reklama-
cije so poštnice prosila.
Čekovni račun poštnega
urada Ljubljana št. 10.603.
Telefon Interurbani št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

4. številka

Maribor, dne 28. januarja 1922.

66. letnik.

Sv. Oče Benedikt XV. umrl.

Eden najplemenitejših papežev v zgodovini, Benedikt XV., je umrl dne 22. t. m. ob 6. uri zjutraj. Rajni papež (poprej Jakob Della Chiesa) je bil rojen 21. novembra 1854 iz plemenite rodovine v Pegli blizu mesta Genova. V Genovi je študiral gimnazijo in postal leta 1874 doktor prava, nakar se je posvetil bogoslovni študij. V mašnika je bil posvečen 21. decembra 1878. Kot mlad duhovnik je še študiral v Rimu cerkveno pravo in napravil iz tega predmeta doktorat. Papež Leon XIII. ga je poslal kot tajnika papeževnega zastopstva v Madrid na Španjo, kjer je ostal do leta 1887. Iz Madrida je prišel za tajnika v papeževno državno tajništvo v Rim. V tej službi je ostal do leta 1907, ko je bil od papeža Pija X. imenovan za škola v Bologni. Papež Pij ga je imenoval 25. majnika 1914 za kardinala. Istega leta po smrti Pija X. je bil izvoljen 3. septembra za papeža.

Nad vse plemenito in blago srce rajnega Sv. Očca se je razkrilo pred svetovno javnostjo za časa vojne. Nikdo se ni toliko prizadajal za ljubezen in spravo med narodi kot rajni papež, ki je kot pospešitelj svetovnega miru užival do svoje smrti v vseh evropskih državah velik ugled. Ker v svetovnem metežu ni mogel po svoji srčni želji takoj spraviti med seboj kačje sprtih narodov, je obrnil vso svojo skrb ujetnikom, ranjencem, preganjanim in bolnikom. Glede skrbi za ujetnike ni poznal politike, ampak stotisoč, ki so se zatekli pod njegovo očetovsko okrilje, so našli pomoč. Benediktova očetovska ljubezen je obsegala za časa vojne enakomerno ves svet.

Neumorni skrbi papeža Benedikta se ima mnogo, mnogo ujetnikov in bolnikov zahvaliti za svojo rešitev.

Za Benediktovo delo ljubezni so se mu zahvaljevale vse države.

Po sklenjenem svetovnem miru je obrnil rajni papež svojo očetovsko po-

zornost na gladno Rusijo in stradaljoče otroke.

Ruski pravoslavni patrijarh Tykhon se je po izbruhu grozne ruske lakote zatekel tudi s prošnjo za pomoč do rajnega papeža, ki je postal izstradani Rusiji milijonske svote za nakup živil.

Leta 1921 od 1. decembra naprej je začel rajni papež nabirati po celim svetu za izstradane dece v Nemčiji, v Avstriji, Poljski, Madžarski, Jugoslaviji, Bolgariji, — da v vseh evropskih državah, ki so trpele vsled vojne. Papeževa zbirka za gladno deco je znašala 16 milijonov lir. Se več kot v denarju, pa je podaril rajni Sv. Oče ubogi deci v obleki, perilu in zdravilih. Kratko pred svojo smrtjo je začel drugo zbirko za osirotele otroke, ki se bo tudi po njegovi smrti nadaljevala.

Benedikt XV. je imel torej zelo blago srce in je ob vsaki priliki daroval ubožcem velike svote tudi iz la-

stnih sredstev, a ni rad videl, ako se je pisalo o njegovi darežljivosti.

Povdariti pa tudi treba, da je bil pokojni papež ganljivo pobožen duhovnik, ki se je v času svojih najvišjih služb prostovoljno baval z dušnim pastirstvom.

O boleznih rajnega je znano, da se je 27. decembra minulega leta občutno prehladil, ko je vstal ob štirih zjutraj ter šel maševat. Od tedaj je začel kašljati, a je še vedno vršil svoje posle. Minuli petek zvečer pa se ga je lotila influenza, katere ni prebolel pri svoji že naravni telesni šibkosti.

Z rajnim papežem je nehalo biti očetovsko srce, ki je gorelo ljubezni do revnih, zatiranih in osirotelih cellega sveta. Kot medvojnega papeža, ki je junaško podvzel vse korake, da spravi narode in olajša vojno gorje, bo ostal nesmrten v svetovni zgodovini.

Za nedeljeno Slovenijo.

Pred dobrim tednom je v Beogradu razpravljala odbor za razdelitev države o vevlovaženem vprašanju: kako treba urediti Jugoslavijo, da bi odgovarjala razdelitev določbam centralistične ustave in željam vladnih strank. V tem odboru so zastopane vse stranke, tudi protivladne. Govorili so zastopniki demokratov in radikali, toda na splošno začudenje se ni go izražali v imenu svojih skupin, temveč v lastnem. Iz postopanja radikalov in demokratov je torej razvidno, da stojijo danes pred centralizmom in ga ne morejo, ozir. ne znajo uveljaviti. Koliko hrupa so dvignili liberalni (demokratski) in radikalni listi, ko je skrupulana in podkupljena vladna večina izglasovala centralistično ustavo. Naši nasprotniki so mislili, da bodo celo državo kar čez noč tako "premediali", da bo imela v Sloveniji enakost, kakor v Makedoniji, in na Hrvaškem podobno osemu v Vojvodini. Državo so v smislu členov vidovdanske ustave na papirju razdelili v 24 takozvanih "oblasti". V ustih so imeli neko nejasno in megleno "samoupravo", na tihem pa so si med seboj razdeljevali resnično oblast, tisto o-

blast, katero so odvzeli ljudstvu s porogljivo pripombo: Kaj pa hočete, saj so ljudski zastopniki, poslanci vladne večine, privolili, da razporečiramo državo in odvzamemo ljudstvu samoupravne vaje! Kakor konfederaci so se spravili nad naše cvetoče dežele in sedaj jih hočejo razdeliti, razmesariti po svoji volji!

Drofenig proti nerazdeljeni Sloveniji.

V razpravo o razdelitvi države so posegli razni govorniki. Socialni demokrat Divac (Hrvat) je izjavil, da nima nikakih razlogov proti nerazdeljeni Sloveniji, pač pa bi se morala po misljenju socialnih demokratov razdeliti Hrvatska. Divac je svojo zahtevo utemeljil z dejstvom, da prebivajo na Hrvaškem Srbi in Hrvati tako mešano, da ni mogoče določiti prave razmejstva. Za Divcem se je oglasil k besedi pravosodni minister dr. Laza Marković (radikalec), ki je bahato povdarjal, da nudi naša centralistična ustava "najboljšo samoupravo, kakršno bi morali svetu staviti za vzor". Tej trditvi se je odločno zoperstavil naš poslanec dr. Hohnjec. Zabrusil je ministru: "Gospod minister, oprostite, Vi ste tako pameten človek, da tega

sami ne morete verjeti. Ako ste vzeli za vzor Francijo, morate vedeti, da gro danes tudi na Francoskem močno stremjenje za tem, da se državna uprava preustroji in da se ustvari več-liko samoupravne oblasti ali regije, kakor im tam pravijo. Torej tudi Francozi gredo za tem, da se da ljudstvu resnična samouprava, kar je seveda tudi v korist državi sami." Isto velja tudi v Italiji, kjer je ljudstvo s centralistično ureditvijo države skrajno nezadovoljno.

Nac se je vzrepenil samostojni Drofenig. (Ta človek se je v svoji strankarski in pametnim razlogom kljubujoči strasti povzpela do trditve, da je samouprava, ki jo daje centralistična ustava, veliko večja, nego je bila v avstrijski monarhiji. Drofenig se je odločno izjavil za razmesarjenje naše Slovenije na dve oblasti.

Dr. Hohnjec pobija Drofenigove stališče.

Takoj, ko je Drofenig končal, je povzal dr. Hohnjec besede. Najprej je očital Drofenigu, da to ni res in da izhaja njegova trditev, češ, da nam je v sedanji ustavi zajamčena večja samouprava nego v bivši Avstriji, iz nepoznanja prejšnjega upravnega stan-

ja. Priznaš sicer moram, da je bila tudi bivša Avstro-Ogrska centralistično organizirana, kljub temu pa je Dunaj svojčas posameznim pokrajinam v marskateri panogi uprave in državnega življenja prepuščal več vpliva, nego Beograd. V bivši Avstro-Ogrski smo imeli politično samoupravo, danes je nimamo! V deželnih zborih so za stopniki ljudstva odločali o stvarih, ki v novih "oblastnih skupščinah", kakor jih zamenja ustava, nikoli ne bodo prišle na dnevni red; v kranjskem deželnem zboru n. pr. so pač vedno le komandirali Slovenci, in Dunaj se ni vtičal v gospodarske zadeve, ki jih je reševala Ljubljana. Nadalje smo imeli samoupravo na polju solstva, danes je isotaka nimamo. Zadnje ostanke ljudskega vpliva na solstvo je pritegnil centralistični Beograd s pomočjo naših učiteljev na sebe in tako so od- vzemali našemu ljudstvu polagoma vse tisto, kar mu je pripoznal celo Dunaj. Novi vladni načrti molči o krajnih, o krajnih in deželnih solskih svetih, v katerih je ljudstvo vršilo svoj vpliv na razvoj solstva.

O kaki samoupravi in vladnem na- črtu niti najmanjšega ostanka. Take "samouprave", kakor jo prediuga cen- tralistična vlada, mi ne maramo! Mi

Zaklad na otoku.

Na angleškega prevadel Paulus.
(Dalje.)

Plula je z razpetim glavnim jad- rom proti severu.

Ali sta nameravala upornika jad- rati okoli otoka nazaj k tovarišem v naše pristanišče?

Tako sem se popraševal in se ra- čunal ponosne "Hispaniole", ki se le bliščala in belila v solčnih žarkih to- pred menoj.

Pa hipoma se je obrnila proti za- padu, jadra so zatrepetala, lopnila ob jadrnik — in leno in brez moči je ob- stala "Hispaniola" in se zibala na va- lovih. — In zopet se je napolnila jad- ra z vetrom, zopet je plula za nekaj minut, se zasukala, — in iznova so jadra prazna udarila ob jadrnike in mrtva je obležala "Hispaniola".

To se je ponavljalo nekaj časa — strmel sem in gledal in premišljeval.

Najbrž ni bilo nikogar pri krmilu. Če so prišla jadra v veter, so se na- polnila, — kakor hitro pa so valovi ladje krenili v stran, so obvisela ja- dra prazna.

Ali sta zlikovca zaspala —? Ali je drug drugega ubil —?

Kaj, ko bi šel na krov —?

Spomnil sem se, da smo pustili še nekaj vode v sodu pri kajuti, tudi vi- na in žganja je še moralo biti dovolj v kabini. — Žela se mi je iznova ogla- sila z nepremagljivo silo, — sklenil sem, da na vsak način obiščem "His- paniolo".

Bati se mi ni bilo ničesar. Jadr- nica je bila popolnoma zapuščena, — stražnika sta bila mrtva ali pa sta do nezavesit pijana ležala v kabini. Iz- lahka bi ju obvladal iz zveza, sem ra- čunal, in bi storil z ladjo, kar bi se mi zljubilo —

In imel sem srečo.

"Hispaniola" je sicer včasih malo zaplula, če je slučajno prišla v veter, sicer pa je eno blodila po valovih ali pa se gugala na mesta.

Medtem pa sem jaz previdno ter vztrajno pomagal čolnčiču z veslanjem, četudi me je marsikateri val oškropil s slano vodo. Tok me je nesei vedno bliže, ladji pa ni mnogo pomagal, ker večinoma ni ležala v njegovi smeri — ampak se je obračala na vse strani.

Sto metrov me je še ločilo od nje, nato še samo petdeset, — in sedaj sem bil čisto pod njo. Kake vifke in viso-

ka je bila, ko sem gledal gori k njej iz svojega nizkega čolnčiča!

Hipoma se je močno zagugala, — njen sprednji del se je nagail k ma- ni. V nevarnosti sem bil, da me potopi s čolnčičem vred.

Nisem imel časa misliti.

Kot bi trenil, sem planil kvišku, poskočil od tal in v skoku sunil čol- nič pod vodo. Prijel sem se za spred- ni, ležeči jadrnik, ki se je sklonil glo- boko nad vodo, in se potegnil kvišku, upirajoč se z nogami ob ladijske ste- ne. Se sem visel med nebom in mor- jem, ko sem začul pod seboj zamolkal udarec — jadrnica je butnila v čola in ga pogreznila pod vodo.

Vsak povratek Ti je bil odrezan, na milost in nemilost sem bil izročen "Hispaniole".

XXV.

Splesal sem po jadrniku, močen val je stresel ladjo in padel sem črez glavo in vrat na krov.

Nikogar ni bilo videti. Vse je bilo razmazano in blatno in pokrite stekleni- ce so trkale naokrog.

Gledal sem okoli sebe in premi- šljeval, kam se naj na prvo obrnem, ko zasluša veter glavno jadro, ki mi je de- sedaj zakrivalo zadnji krov — in tam

sta ležala oba stražnika, oni z rdečo čopico, trd in okoren kakor metla, ro- ke in noge je stegoval od sebe in zo- rje so se mu rezali iz zvezajočih ust, — in Israel Hands, naslonjen na pre- grajo, z brado na prsih, z bledim ob- razom in z rokami onemoglo visečimi ob truplu.

Mlake krvi sem opazil na deskah. Najbrž sta se stepala in v pijanosti je drug drugega umoril, sem premišlje- val in se previdno blizal.

Kar se zgane Hands in globoke vzdihne. — Torej ni bil mrtvec —?

Njegov vzdih, poln bolesti in smrti ne slabosti, in njegov prepadli obraz sta me globoko genila. Pa spomnil sem pogovora, ki sem ga čul v jabol- čnem sodu, in vse usmiljenje mi je na mah zamrlo.

Stopil sem do glavnega jadrnika. "Pojdite sem, gospod Hands!" mi poročljivo zakliče.

S težavo je odprl oči in pogledal proti meni. Preveč je bil zdelan, da bi se bil začudil moji navzočnosti. Ni druge znil, le: "Zganje!" je dejal.

Nisem smel izgubljati časa. Izog- nil sem se jadrni, ki je spet zaplaval v vetru, in sem stopil po stopni- cah v kabino.

Močemo, da vlada ljudstvo, po svojih pravilno izvoljenih zastopnikih, ne pa desetica birokratov (višjih uradnikov), ki bi morala izvrševati voljo ljudstva in nidešar drugega.

Se en razlog g. Droleniga proti nerazdelitvi Sloveniji — tako je povdarjal dr. Hohnjec — navdaja z začudenjem. Drolenig se je v vprašanju o delitvi Slovenije zavaroval proti sum nidenju, češ, da gre vodijo slovenski plemenski oziri. Dr. Hohnjec je dal svojemu začudenju nad Drolenigovim izdajstvom svojega slovenskega prepričanja duška v teh le besedah: „Mi Slovenci smo majhno pleme, imamo pa to zaslugo, da smo bili jez jugoslovanstva proti nemstvu. Imeli smo strašno boje proti nemstvu in smo jih tudi izvoljavali; izgubili smo sicer mnogo ljudi, precej se jih je ponemilo, a več nas je ostalo. Ako hočemo ostati močan jez, moramo imeti nedeljeno Slovenijo. Ako se Slovenije deli, izgubi tudi ta jez svojo odpornost. Potem pa nastane res nevarnost, da pride v kakši oblasti nemški element do večje veljave“.

Samouprava in razdelitev države.
Poslanec dr. Hohnjec je nadalje naglašal, da ni dobro, da je v zakon skena načrtu o samoupravi vsebovan stari avstrijski dvotirni sistem (centralna vlada s širokim defektrogom po-teg samoupravnih kronovin). Proti temu sistemu je v Avstriji nastopil oster odpor, ker se je pokazalo, da ni dober. Dvotirni sistem daje pokrajnam malo samouprave, državi upravi — s tem pa neodgovornemu uradništvu — pa odpira vrata na siežaj. On povzroča ogromne stroške, ljudstvu odvzema pravo samoodločbo v upravnih in gospodarskih zadevah, in bilo bi dandanes ne samo neumestno, marveč tudi protiljudsko, ako bi se ta predlog uzakonil. Centralizem se ni v nobeni državi obnesel. Ne v Rusiji, ne v Avstro-Ogrski, Italiji in Franciji, niso bili s centralizmom zadovoljni. V naši državi se pa centralizma prav vpejati niso in že danes vidimo na vseh koncih in krajih njegove žalostne posledice. Pri nas se uprava od dne do dne poslabšuje, čimbolj se vse centralizira! Odpor za razdelitev države je prvotno sklenil, da bo proučil najprej načrt o samoupravi in da bo šele potem razpravljal o razdelitvi države. Dolder nimamo slike, ne moremo delati okvirja. Kaj pomagajo razprave, o velikosti posameznih oblasti, o njih številu itd., ko pa vladne stranke še danes ne vedo, kakšna je tista samouprava, katero bodo namestili v te nove oblasti. To je velik pogršek, ki jasno dokazuje, da zidajo vladne stranke celo centralistično stavbo na rahle temelje negotovosti.

Zagrizeni zagovorniki centralizma so v svoji zaslepljenosti prišli tako daleč, da ne morejo iz zagate, katero so si napravili. Edina gonilna sila, ki je ustvarila vidovdansko ustavo in centralizem, je bila neutешljiva želja posameznikov po nadvladi nad ljudstvom. Mi pa pravimo: Slovensko ljudstvo je zrelo dovolj, da same določuje v okviru svoje enotne Slovenije v vseh svojih zadevah. Mi na re-

bimo nobenega „varuštva“ v obliki centralistične vlade! Slov! ljudska stranka se je borila za samoupravo našega ljudstva ves čas njenega obstanka, ona bo tudi v bodoče vodila neizprosno borbo proti vsem, ki hočejo njegovo voljo teptati s papirnastimi zakoni in odredbami.

Najvažnejše vprašanje.

Glavni o političnem položaju se ne osvetluje, o dovolj naših razmer, najboljše sliko dobimo, če si pred očmi dnevno ali tedensko zbirko raznih vesti iz našega javnega in upravnega življenja. Taka zbirka je najboljši znak naše dobe in političnih razmer, v katerih živimo. Za primer tu nekaj značilnih vesti iz zadnjih dni. Naslednja, poljudno sestavljena zbirka ima pa tudi to dobro, da nam stavi vprašanje, ki je danes gotovo najvažnejše.

1. V Bitolu so zaprli nekaj carinikov, ki so skozi mesce in mesce o-kradli in ogoljurali državo za dobrih 6 milijonov dinarjev.

2. Na progi Beograd-Bos. Brod sta dva poštna uradnika iz Beograda že od oktobra sem kradla in poneverjala denarna pisma. Pred krafcem so ju zaprli ker sta le malo preveč na ebelo razsipala z denarjem. Kakor poročajo listi, je že dosedanja preiskava ocenila tatvino na blizu 30 milijonov dinarjev.

3. Država pri poštnih markah o-škodovana za 7 milijonov. Direktor pošte v Sarajevu Dekanič je radi raznih manipulacij odstavljen od službe in baje naznanjen državnemu pravdništvu. Našla so se pisma, ki so zanj in za nekega ministra zelo obtežljiva.

4. V Sarajevu se je odkrila tudi nova afeta z vojaškim obnavlom. V njo so zapletene visoke civilne in vojaške osebe.

5. Pri pokrajinski upravi v Bosni zija velik primankljaj v upravi invalidskega denarja. Namestnik Gjurgjevič daje — ostavko.

6. Po Dalmaciji, zlasti v okolici Šibenika, izvajajo največji klateži in lenuh organizirani kot „nacionalisti“, po pravem „fašisti“, pravo diktaturo in strahovladno nad ubogim prebivalstvom ter imajo vojaštvo in tudi žandarmerijo na svoji strani.

7. Po vaseh okrog Siska nalaga orožniški narednik sorodnikom od vojaških obveznikov, ki se niso odzvali, na lastno roko — kontribucije ali brahijalne stroške. Za eno samo vas — Martinska ves — iznaša ta kontribucija nad 50.000 K in vas mora vzdrževati tudi žandarmerijsko patruljo, ki se je v njej utaborila.

8. Radikali so si v Bosni sestavili posebno „stranko“, da lahke nemotno preganjajo muslimane. Glavna radikalna stranka bo pa seveda še nadalje ostala v dobrih odnosih z muslimanskimi poslanci.

9. Vojvodinski dobroveljci Močajo tudi svojo stranko, pravijo, da za to, ker so jih radikalni, kakor demokrati, sleparili in varali pri razdelitvi zemlje.

10. V desetih dneh tri železniške nesreče! — Pri Batajnici skoči vlak

iz tira, ker so bili pragi za nič, proga zanemarjena, ker je železniško o-sobje zastoj opozarjalo na nesrečo in mledovalo za nov železniški materijal in obnovu tira. Po prvi nesreči se je nekaj popravljalo, koliko je to delo zaleglo, se pa vidi v tem, da je mešani vlak čez par dni istotam spet skočil s tira — radi slabih pragov. Vsi imajo vsaj kolikor toliko smisla za obupno stanje železničarjev, samo minister saobračaja ga nima — ne za delavstvo, ne za materijal na svojih progah. Železničarjem je zadnjič sicer rekel, da bi že davno določeni pri-spevek za obloke lahko dobili, da pa še sedaj niso izdelana pravila o kroju obloke. Torej — kraj se ni določil, zato pa naj dela delavec v kakoršnih koli capah, ali pa nag, če to drži v zimi če ne, pa naj razpače, kakor — pragovi po progah, kdo bi se brigal za več ali manj škode.

11. Naša komisija, ki sprejema raznovrstno blago od Nemčije na račun vojne odškodnine je prevzela tudi 250 kg kinina. To je danes zelo dragoceno zdravilo, kg pride na 417 francoskih frankov. Komisija je ta kinin sprejela, oddala ga pa ni — ker je izgubil Kam? — Bogzna.

12. Begunci iz Baranje, Srbi, so prišli v Beograd lačni, raztrgani in prezeblji, da vidijo, kje so tiste podpore, o katerih se je toliko govorilo, v-delo pa niti počene pare.

Bodi za enkrat dovolj. Iz navedenega lahko vidimo, zakaj gre pri nas navzdol na vseh koncih in krajih, ker nimamo sposobne, poštene in vesine civilne uprave!

„Večno zeleno drevo“ Samostojne kmetijske stranke.

(Piše Jože Gungl iz Jarenine.)

Ker se g. Mermolja toliko ponaša s svojim „večno zelenim drevesom“, zato prostim cenjeno uredništvu „Slov. Gospodarja“, da bi priobčilo, kako je nastalo to drevo, kakšen sad rodi, kakšno listje odpada in kako bo posekano in v ogenj vrženo.

Ko so stari liberalci, sedaj prekršeni demokrati videli, da se bliža njih slava in moč koncu, so poskušali svojo zadnjo obupno moč: poiskali so na deželi vse odpadnike, verižnike, zagrizene nemškutarje in brezverske poglavarje, ter so ustanovili takozvano Samostojno. — Opomba uredništva „Straže“! Da li so jim več milijonov za ustanovitev stranke? Poglavarji so šli med Slovence s svojim hinavskim evangelijem. S mladimi objubami so pridobili ne samo kmetijske liberalce in odpadnike, ampak tudi mnoge, katoliško misleče moške in mladeniče. Da bi nas še bolj premotili, so naredili samostojni poglavarji pogodbo s podpisni in prisego, da jih imamo volilni pravico odstraniti, ako ne bodo delovali v našo korist. To pogodbo so med vojnjo v Beograd izgubili. Pač pa so v Beogradu se htevali, da kakor hitro je poslanec od ljudstva izvoljen, nima več ljudstvo ne

bene pravice, ampak vsa pravica ima jo poslanci sami. Tako je nastalo to „večno zeleno samostojno drevo“.

Kakšen sad rodi to drevo? Ka se bili samostojni poslanci že nekaj časa v Beogradu in je njihov sad še dororel, so sklicali občni zbor Samostojne. Povabili so svoje pristase, med njimi tudi zgoraj podpisane. Pri tem zborovanju je govoril naš prvo „kmet“ dr. Vošnjak. Razkladal je na dolgu in široko o naših samoupravah, ki bodo ustanovljene. Dve deželici, namreč Kranjsko in Stajersko in da bo v teh deželnih vladah vse tako lepo urejeno, kakor v nebesih. Seveda smo od samega veselja vsi z glavi kimali, veseleli se tega dobrega sada. Mermolja je kričal, kaj bo ljudem vse imenitnega storil. „Prva moja skrb je“, tako je vpil, „da se zmanjša število uradništva za polovico.“ — A sedaj, ko je samostojna v beografski in ljubljanski vladi, pa je polovica več uradnikov in deset do dvajsetkrat več davkov.

Za viničarje in siromake je že v duhu trgal veleposestva ter kazal, kateri fufaj bo dobil eden ali drugi. — Drolenik pa je udrihal po naših dehovnikih ter razbijal njihove glave. Priduševal se je, da bo uvedel „kanceljarski paragraf“. Govoril je takšne stvari, ki ne spadajo v katoliški list, ker so preogabne. Kirbiš pa je menoval pripeči svoje roke ter prosil najmanj petkrat za besedo, a ti veliki poglavarji mu je niso dovolili. Videlo se je že listikrat, da vzamejo Kirbiša le zato seboj v Beograd, da jim snazi čevlje in pometa sobe.

Omenil bi še o Urekovi kupčiji z gumijem, a ker se s tako kupčijo počajo le ljudje Urekove sorte, zaga o tej kupčiji raje molčim.

Takšen in še stokrat grši sad našega „večno zeleno samostojno drevo“.

Kakšno pa je listje, ki odpada s tega drevesa? Kako bo posekano to drevo in vrženo v ogenj? Za vzgled vam naj služi naša starodavna Jarenina. Ko je imel Mermolja prvi snod v Jarenini, je pridobil skoro večino Jareninčanov za Samostojno. A že drugi dan so začeli odpadati. In tako je šlo dan za dnevom, dokler ni pršla burja tudi do mene. Sedaj se vstijo na tem „večno zelenem drevesu“ malo izjemo razni odpadniki, verižniki, in dunajski romarji. Tudi v drugih občinah je enako. Le proč, le proč od tega ogabnega drevesa in pol dajte vsi nazaj v našo pravo kmetijsko zvezo. Da pa bomo posekali to ogabno samostojno drevo, pa pojdit na delo za organizacijo za našo krščansko ljudsko stranko. Pripravimo se, da ob času novih volitev sirmoglavine samostojneže, ki v Beogradu tako brezvesno gospodarijo z našim davčnim denarjem. Mermolja, kateri je prinesel to ogabno drevo iz Vertojbe, pa naj pojde raje nazaj na Gorisko reševati Slovence pred Italijani (Opomba „Stražnega“ urednikov: da in naj tam prodaja črešnje, kumare, peteršilj in šture). Sovražstvo in zmagarija, ki jo je zasejal med nami, rodi prokletstvo. O tem sem se sam prepričal in s manjši vred na stotine drugih.

Strašno so gospodarili ti ljudje po naših prostorih! Vse kar je bilo pod ključem, so razbili, — najbrž so iskali zemljevid. Tla so bila polna blata, ki so ga nanosili iz svojega močvirnega laborišča, stene, nekaj snažno pobeljene, so kazale znamenja njihovih umazanih rok. Kupi praznih in potrtih steklenic so ležali po kotih. — Liveseyeve zdravniške knjige so bile razmetane po tleh in iz ene so iztrgali polovico listov. Menda so si z njimi prižigali pipe. Sredi tega nereda je visela od stropa temna okajena svetilka in širila smrad in mračno, sečeno luč po kabini.

Stopil sem v klet.

Vse kocke so odnele in nevezetno veliko steklenico je manjkalo. Odkar smo zapustili „Hispanio“, pač nobeden upornikov menda ni bil več tizen.

Poiskal sem steklenice kigaja za Handso in zase prepečenca, posušene sadija in grozdja ter kos sira. S temi zalozami sem zlezal nazaj na krov, stopil k sodu z vodo in — pil v dolgih, krepkih požirkih. In tedaj se je sem dal Handsu njegovo žganje.

Dolgo je vlekel iz steklenice,

„Ah!“ je vmihihnil. — Groma, — napak — tegale mi je hudo manjka —!“

Sedel sem v svoj kot in južinal. „Hudo ranjen —?“ sem vprašal med dvema grizljajema.

„Da je — onile zdravnik na krovu, v par urah sem zdrav —! Pa — ko nimam sreče, veste! — In tale človek je mrtev!“ Pokazal je na tovariša z rdečo čepico. „Ni bil mornar, ta te mož, pa ni bil! — In — edek ste pa vi prišli —?“

„Jaz —?“ sem dejal. „Prišel sem na krov, da vzamem ladje v posesti. Menda! Sedaj sem vaš kapitan, da to veste, — če nadaljnih odredb seve!“

Kizle je gledal, rekel pa ni nič. Njegov obraz je dobival boljše barvo, čeravno je še vedno izgledal zelo mrvaški in se je njegovo telo pri vsakem smuku ladje zazibalo sedaj na eno in sedaj na drugo stran.

„Da šo te omenim“, sem nadaljeval, „tehle barv ne trpim na svoji ladi!“ Snel jih bom! Bolje nobene ko take.“

In snel sem črno uporniško zastavo ter jo vrgel črez pregrajo v morje.

„Bog živi našega kralja!“ sem zamical in mahal s klobukom. „Pri kra-

ju je z vlado kapitana Silverja!“

Pozorno in s stisnjenimi trapalnimi me je gledal.

„Mislim, da hočete spet na suho“, je dejal končno. „Kaj, ko bi se znašila —!“

„Seveda —! Prav naš!“ sem rekel. „Le kar začnite!“

Sedel sem in iznova posvetil svojo pozornost prepečenou in slačkam s suhemu grozdju.

„Tale človek“, je nadaljeval in slabotno pokimal proti mrtevemu tovarišu, „tale človek in jaz, midva sva hotela spraviti ladjo nazaj v pristanišče. Pa mrtev je, mrtev kakor kladba — In kdo naj ladja? — Vi ne znate, kolikor vem. — Poslušajte torej: — Ni mi poskrbite za jed in pijačo in mi poiščete kosček starega platna ali pa kak robov, da si obvežem rano, jaz pa vam bom dajal navodila, kako je treba jadrati. — Te je gladko kraška vse, kar vam imam povedati!“

„Kne vam rečem“, sem odgovoril. „Nazaj v prejšnje pristanišče ne grem. V severni zalov hočem. Tam bi ved spravil ladjo na varno.“

„Seveda, seveda!“ je vzkliknil — „Nisem tak hudoben človek, kakor izgledam! Poskusil sem svojo srečo, pa

sem izgubil igro. — Vam pa gre ne sreči! — Severni zalov —? Kaj si hočem —! Nimam izbire! — Ja-traj bi pod vešala, če bi ne kazale druga-ke!“

Pogodila sva se in v par minutah je „Hispaniola“ lahno in gibčno jadrala proti severu. Upal sem, da pridem še pred poldnevom do severnega otokovega in da jo spravim s pomočjo plime v zaliv, ki je bil na vzdolžni obali nekoliko pod rtom. Tam bi počakal na oseko in šel na suho.

Handsu sem zavezal globoko rano. Ki je je dobil v stegno pri pripehu s tovarišem, in sem mu dal jesti in žganja. Opomogel si je, glas se mu je okrepil in ravne je sedel pri pragrafi.

Po njegovih poveljih sem postavil jadra, veter nama je stregel, da boljše ni mogel, in solnce je jasno stalo. — Voda sem imel zadosti in polno dobrih zači za pod zobe, veselil sem se kipega vremena in živih, zanimivih slik, ki jih je nudila vedno izpreminjajoča se obrežna pokrajina, slaba vest radi pobeza se mi je pomirila, vse je šlo dobro, — da ni bilo Handsovih oči, ki so mi povsod sledile, in tistega smelja na njegovih ustnicah —.

(Dalje prihodnje)